

РЕЙТИНГ АДМІНІСТРАТИВНИХ РАЙОНІВ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА ПРИРОДНО-ГЕОГРАФІЧНИМИ ПОКАЗНИКАМИ І СТАНОМ ДОВКІЛЛЯ

На основі фондових джерел економіко-географів обраховано та розроблено рейтинговий список та групування адміністративних районів Волинської області за забезпеченістю природно-ресурсним потенціалом і продуктивністю (ефективністю) його використання. Проведено аналіз та співвідношення даних груп показників по районах області. Обґрунтовано доцільність їх розгляду та вплив на основні макроекономічні показники соціально-економічного розвитку, зокрема показники сільського господарства. Визначено три рівні розвитку аграрного сектору по районах. Досліджено стан довкілля Волинської області, виявлено територіальні відмінності та проведено рейтинг та групування районів за основними показниками екологічного становища.

Постановка проблеми дослідження. Природно-географічні складові є базисом для соціального та економічного розвитку регіону. Природні умови та ресурси визначають структуру господарського комплексу будь-якого регіону та впливають на спеціалізацію, умови виробництва.

Природний потенціал є важливою і невід'ємною частиною системи відтворення, сталість якої визначає нормальне функціонування господарства як району, так і країни загалом. Визначення рейтингу районів за показниками природно-ресурсного потенціалу та станом довкілля дозволяють виявити найбільш перспективні райони як для розвитку господарського комплексу, так і для соціально-економічного розвитку загалом.

Аналіз останніх досліджень. Різним аспектам дослідження природно-ресурсного потенціалу як Волинської області, так і окремих регіонів України приділяли увагу К.І. Геренчук, П.В. Луцишин, В.П. Руденко, А.Г. Потапова та інші. Ними вперше були зроблені обрахунки природно-ресурсного потенціалу за інтегральними оцінками у відсотках та бальною шкалою, показано їх розподіл, структуру та просторове розміщення як по адміністративних районах Во-

линської області, так і України загалом. Питанням екологічного стану окремих територій присвячено праці багатьох науковців, зокрема можна виділити роботи В.А. Большакова, А.Г. Григоряна, О.Ф. Картавої, В.В. Купріянова, Я.О. Мольчака, В.О. Фесюка та інших.

Проте у дослідженнях науковців не проведено комплексної оцінки щодо забезпеченості природно-ресурсним потенціалом адміністративних районів Волинської області, не визначено його вплив на основні показники соціально-економічного розвитку. Не проводилася комплексна оцінка основних показників стану довкілля по районах області.

Проблема визначення рейтингу та груп адміністративних районів Волинської області за показниками природно-ресурсного потенціалу та показниками довкілля ще не розглядалися.

Мета дослідження – на основі попередніх обрахунків розробити рейтинг та групування адміністративних районів Волинської області за природно-географічними показниками та станом довкілля.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Важливим етапом при визначенні рівня соціально-економічного розвитку адміністративних районів Волинської області є визначення рейтингового списку районів за основними природно-географічними та соціально-економічними показниками. В даній статті ми зупинимось на складанні рейтингу районів за природно-географічними та екологічними показниками, при чому фондовими джерелами слугуватимуть праці економіко-географів П.В. Луцишина [2], В.П. Руденка [3], офіційні дані органів статистики у Волинській області тощо [1].

В основі рейтингової оцінки, щодо забезпеченості природно-ресурсним потенціалом, ми брали співвідношення у % між наявними природними ресурсами.

Рейтинговий список та групи адміністративних районів Волинської області за забезпеченістю природно-ресурсним потенціалом наступний:

- низький рівень забезпеченості (1,0-4,5%) – Шацький (4,1%), Старовижівський (4,5%) райони;

- середній рівень забезпеченості (4,6-8,5%) – Любешівський (4,8%), Іваничівський (5,0%), Любомльський (5,2%), Локачинський (5,5%), Ратнівський (5,7%), Володимир-Волинський (6,2%), Рожищенський (6,2%), Турійський (6,2%), Камінь-Каширський (6,3%), Ковельський (7,4%), Маневицький (7,8%), Ківерцівський (8,4%) райони;

- високий рівень забезпеченості (8,6-12,5%) – Луцький (8,6%), Горохівський (9,1%) райони.

Структурне співвідношення розподілу ПРП по адміністративних районах Волинської області показано на рис.1.

Райони з найбільшим природно-ресурсним потенціалом володіють в основному земельними – (30,8 %-76,7%) та водними ресурсами – (1,3%-27,7%) відповідно, а в меншій мірі мінеральними – (0,03% - 2,2%), лісовими – (3,2%-35,7%) та природно-рекреаційними – (1,5%-14,2%) (рис. 1). А райони які мають найменший природно-ресурсний потенціал характеризуються наявними, в більшій мірі, лісовими та земельними ресурсами.

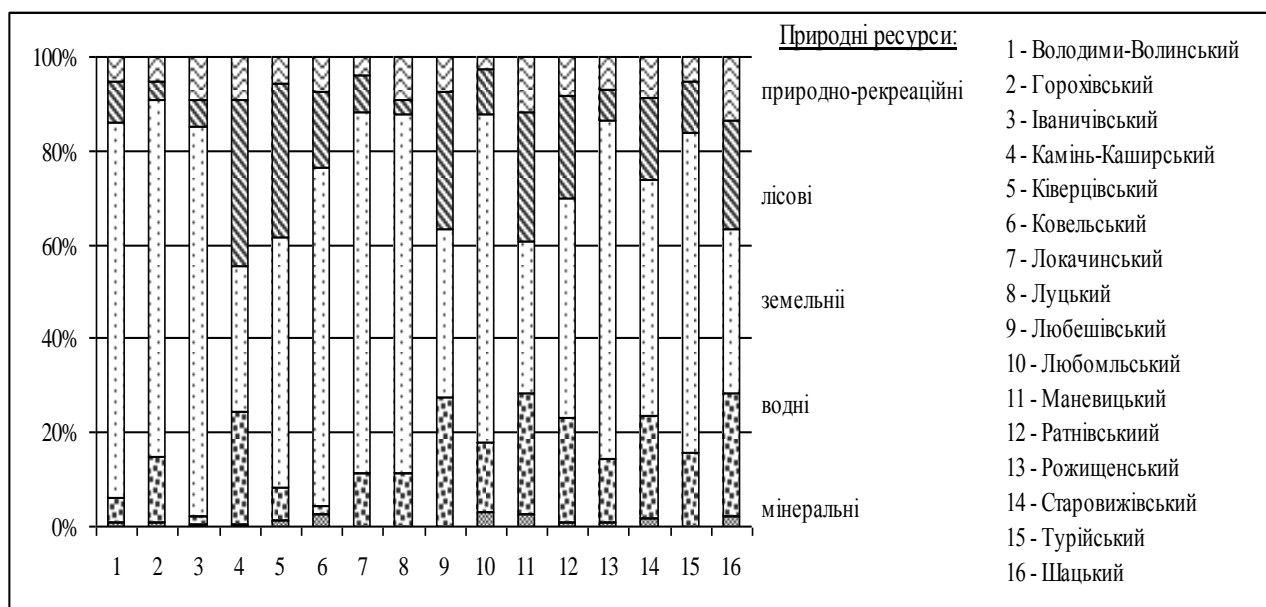

Рис. 1. Розподіл природно-ресурсного потенціалу по адміністративних районах Волинської області (%)

Нами також було розроблено рейтинг та групування районів Волинської області за продуктивністю (ефективністю) ПРП. Ми виділили наступні територіальні відмінності: 1-ша група – адміністративні райони з високим рівнем використання природно-ресурсного потенціалу (71 і більше балів): Горохівський, Іваничівський, Ківерцівський, Луцький; 2-га група – з середнім рівнем використання природно-ресурсного потенціалу (70-61): Локачинський, Рожищенський райони; 3-тя група – райони з низьким рівнем використання природно-ресурсного потенціалу (60-51): Камінь-Каширський, Володимир-Волинський, Ратнівський, Старовижівський, Турійський; 4-та група – з незначним рівнем використання природно-ресурсного потенціалу (50-40): Ковельський, Любешівський, Любомльський, Шацький, Маневицький райони.

Дане обчислення є досить суттєвим, оскільки показує ефективність використання природно-ресурсного потенціалу території адміністративного району,

що є передумовою для успішного соціально-економічного розвитку не лише районів, але і Волинської області загалом.

Дослідження районів Волинської області за даними характеристиками є досить важливим, оскільки не всі райони котрі мають високий рівень забезпеченості ПРП ефективно його використовують, і навпаки.

Так, до адміністративних районів Волинської області, які найбільш забезпечені природно-ресурсним потенціалом та найефективніше його використовують відносяться Горохівський, Луцький, Ківерцівський райони, найменш раціонально – Маневицький, Ковельський, Турійський та Камінь-Каширський. А до районів котрі мають незначний ПРП та неефективно його використовують відносяться Любешівський, Любомльський та Шацький райони. Винятком слугує Іваничівський та Локачинський райони, котрі при недостатньому забезпеченні досить ефективно використовують свої природні умови та ресурси.

Забезпеченість природно-ресурсним потенціалом та ефективність його використання слугує основним фактором впливу на сільське господарство. Його стан та розвиток є однією з невід'ємних частин загального соціально-економічного розвитку як районів, так і області зокрема. Територіальна диференціація в природно-ресурсному потенціалі впливає на основні макроекономічні показники сільського господарства, такі як – виробництво сільськогосподарської продукції (млн. грн.), кількість діючих одиниць сільськогосподарських підприємств, посівні площі сільськогосподарських культур (тис. га).

Так, найвищі макроекономічні показники сільського господарства спостерігаються у Володимир-Волинському, Горохівському, Луцькому районах, а найнижчі – Любешівському, Любомльському, Маневицькому, Ратнівському, Старовижівському та Шацькому (табл.1).

На основі даних проведених розрахунків ми визначили три рівні розвитку аграрного сектору у районах області, а саме:

- високий рівень (30-45%) – Володимир-Волинський, Горохівський, Луцький райони;
- середній рівень (15-30%) – Іваничівський, Камінь-Каширський, Ківерцівський, Ковельський, Локачинський, Рожищенський, Турійський райони;
- низький рівень (0-15%) – Любешівський, Любомльський, Маневицький, Ратнівський, Старовижівський, Шацький райони.

Дослідження стану довкілля, а також встановлення територіальних відмінностей у показниках є одним із невід'ємних етапів нашої роботи.

Щодо якісних та кількісних показників у містах та районах Волинської області, варто зазначити, що прослідковуються не лише територіальні відмінності

у величині забрудника, але і видові складових забруднюючих факторів. Так, до міст та районів із найбільшими показниками забруднення атмосферного повітря відносяться міста Луцьк, Ковель Нововолинськ, а також Луцький, Ківерцівський та Горохівський райони, а найменш забруднені – Любешівський, Старовижівський, Шацький.

Таблиця 1

Розвиток аграрного сектору адміністративних районів Волинської області*

Райони області	Основні макроекономічні показники		
	Виробництво сільськогосподарської продукції (млн. грн.)	Кількість діючих сільськогосподарських підприємств (одиниць)	Посівні площі сільськогосподарських культур (тис.га)
Володимир-Волинський	769,4	109	38,4
Горохівський	751,4	141	67,7
Іваничівський	374,5	58	33,9
Камінь-Каширський	365,2	38	30,7
Ківерцівський	306,4	67	28,8
Ковельський	385,8	111	39,9
Локачинський	418,7	84	38,1
Луцький	665,5	118	59,9
Любешівський	292,2	12	20,6
Любомльський	229,9	30	21,5
Маневицький	332,3	12	25,2
Ратнівський	329,0	31	29,9
Рожищенський	391,1	31	34,3
Старовижівський	202,9	37	16,9
Турійський	431,8	43	35,6
Шацький	71,6	5	6,2

* Складено й розраховано за матеріалами Головного управління статистики у Волинській області

Щодо радіоактивного забруднення, то найбільш забрудненими є Маневицький, Камінь-Каширський та Любешівський райони, а також міста обласного значення – Нововолинськ, Луцьк та Ковель. Ці міста, а також Луцький, Нововолинський, Ковельський, Володимир-Волинський та Камінь-Каширський райони мають найвищі показники забруднення водних об'єктів. А от ґрунтовий покрив найбільш потерпає від природних та антропогенних джерел забруднення у Луцькому, Маневицькому, Горохівському, Камінь-Каширському, Володимир-Волинському, Локачинському районах.

Отже, для встановлення повноцінної екологічної оцінки адміністративних районів Волинської області нами проведено їх групування, виділено при цьому райони з найбільшим, середнім та низьким рівнем забруднення:

- високий рівень забруднення – Луцький, Маневицький, Володимир-Волинський, Камінь-Каширський, Локачинський райони;

- середній рівень забруднення – Іваничівський, Ківерцівський, Ковельський, Турійський, Любешівський, Любомльський, Рожищенський, Горохівський райони;
- низький рівень забруднення – Шацький, Старовижівський, Ратнівський райони.

Екологічна ситуація є одним з визначальних факторів, що впливає на кількісні та якісні показники населення, його зайнятість в окремих видах діяльності, структурі секторів економіки тощо.

Висновки. Таким чином, групування за природно-географічними показниками і станом довкіллям показують передумови і можливості для формування господарських комплексів та розвитку продуктивних сил адміністративних районів області.

Література

1. Головне управління статистики у Волинській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: volodymyrgrada.gov.ua/stat.htm.
2. Луцишин П.В. «Євро регіон Буг: Обласний суспільно-географічний комплекс: Теорія, методика, практика»/ П.В. Луцишин . – К.: ІСД МО. – 1996. – 207 с.
3. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України / В.П. Руденко. – К.: ВД «К. - М. Академія» - Чернівці: Зелена Буковина. – 1999. – 568 с.

Summary

N.V. Krasnopolska, M.I. Ilina. **Rating of Administrative Districts of Volyn Region According to the Natural Geographical Indicators and State of the Environment.**

On the basis of the stock springs economic-geographers calculated and designed rating list and grouping of the administrative districts of Volyn region on the availability of natural-resource potential and performance (efficiency) of its use. The analysis and the relationship of these groups of indicators in the region. The expediency of their consideration and impact on the main macroeconomic indicators of socio-economic development, in particular the performance of agriculture. Identifies three levels of development of the agricultural sector by districts. Investigated the environmental condition of Volyn region, revealed spatial differences and held the ranking and grouping areas according to the main indicators of ecological condition.